

Beleidsvisie 2016-2020

Vastgesteld juli 2016

Natuur en Milieufederatie Drenthe
Hertenkamp 6
9401 HL ASSEN
Telefoon: 0592-311150
E-mail: info@nmfdrenthe.nl

Inhoud

1.	Inleiding	3
2.	Onze missie, positie en rollen.....	5
	2.1. Missie en kerntaken	5
	2.2. Omgevingstrends die van betekenis zijn voor onze rol en werkwijze	6
	2.3. Visie op positie en rollen.....	8
3.	De Drentse opgaven	11
	3.1. De staat van Drenthe.....	11
	3.2. Visie op de Drentse opgaven.....	13
4.	Strategie, koers en inzet voor 2016-2020	14
	4.1. Algemeen.....	14
	4.2. Energieneutraal Drenthe.....	16
	4.3. Voedzaam Drenthe.....	18
	4.4. Circulair Drenthe	20
	4.5. Mooi Drenthe.....	21
	4.6. Natuurlijk Drenthe.....	23
5.	Ontwikkeling van de organisatie	25

1. Inleiding

De Natuur en Milieufederatie Drenthe staat al meer dan 45 jaar pal voor natuur, milieu en landschap in de provincie. Op weg naar onze 50e verjaardag willen we de kracht van onze organisatie koppelen aan de vernieuwingen die we in de samenleving om ons heen zien. We staan voor grote maatschappelijke uitdagingen en zien ook volop kansen. Methoden en instrumenten die in het verleden effectief zijn gebleken zullen we behouden, maar ook vernieuwen waar dat nodig is. Deze beleidsvisie bevat de koers die we daarin zullen varen.

Belangrijke ontwikkelingen die invloed hebben op ons werk zijn de opkomst van de energieke samenleving en de voortzettende regionalisering van het natuur- en milieubeleid. Overheden, bedrijven en maatschappelijke organisaties en organisaties gaan nieuwe partnerschappen aan. Burgers en bedrijven verenigen zich steeds vaker in duurzaamheidsinitiatieven om zo hun eigen leefomgeving mooier, socialer en duurzamer te maken.

We verwachten dat de trend van een dynamische netwerksamenleving door zal zetten. In de komende jaren zullen wij daarom onze ingezette koers van 'traditionele belangenbehartiger' naar 'netwerkorganisatie' bestendigen en uitbouwen. Ook gaan we steeds meer inzetten op het leggen van de verbinding tussen de 'planet-kant' van duurzaamheid naar people en profit. Wij geloven dat er juist door de koppeling van economie en maatschappelijke opgaven aan natuur en milieu perspectief ontstaat op grote transities. Deze transities komen vaak op gang door initiatief van koploperbedrijven, op het snijvlak van ondernemen en burgerinitiatief.

Als verbinder tussen deze overheden, bedrijven en groepen zijn wij bij uitstek in staat draagvlak en uitvoeringskracht te organiseren. Met volle kracht vooruit. Samen werken aan een Mooi en Duurzaam Drenthe!

Leeswijzer

In hoofdstuk 2 van deze beleidsvisie gaan we in op missie en de ontwikkeling van onze positie, rollen en werkwijze. Hoofdstuk 3 beschrijft de Drentse opgaven. Deze combinatie van missie, rollen en Drentse opgaven vormen de basis voor onze koers en strategie voor de periode 2016 -2020. Dit vormt het hart van ons beleid en is uitgewerkt in hoofdstuk 4. In hoofdstuk 5 vertalen we dit naar de betekenis voor onze organisatie.

De Natuur en Milieufederatie Drenthe

De Stichting Natuur en Milieufederatie Drenthe is het provinciale samenwerkingsverband voor natuur- en milieuorganisaties en duurzaamheids-initiatieven in Drenthe.

Het beleid van de Natuur en Milieufederatie Drenthe wordt bepaald door de Stichtingsraad. Deze raad wordt gevormd door leden uit de kring van de aangesloten organisaties en leden met verschillende maatschappelijke achtergronden.

De uitvoering van het beleid is in handen van een professioneel team dat samenwerkt met een omvangrijk netwerk van burgerinitiatieven, netwerken en een breed scala aan maatschappelijke partners.

Bij de Natuur en Milieufederatie Drenthe zijn momenteel bijna 40 organisaties aangesloten. Verder zijn we actief lid van het landelijke samenwerkingsverband van natuur- en milieufederaties.

2. Onze missie, positie en rollen

Voor deze beleidsvisie hebben we een omgevingsanalyse uitgevoerd. Hierbij hebben we de belangrijkste maatschappelijk trends en ontwikkelingen die voor ons werk relevant zijn in beeld gebracht. Vanuit deze analyse hebben we vervolgens als eerste onze visie op positie en rollen voor de komende jaren geformuleerd.

2.1. Missie en kerntaken

Onze missie en kerntaken zoals vastgelegd in de voorgaande beleidsvisie vormden daarbij het vertrekpunt. Eerder hebben we een audit uitgevoerd naar de ontwikkeling van onze organisatie waarbij we zijn nagegaan hoe onze partners - de buitenwereld - aankijken tegen onze rol. Voor de nieuwe beleidsperiode hebben we dit beeld aangevuld op basis van een aantal 'buitenplaatsen', interviews en een speciale ledenvergadering.

De conclusie van deze analyse is dat onze missie op hoofdlijnen niet verandert, maar dat de maatschappelijke ontwikkelingen wel vragen om een scherpe visie op onze positie, rollen en strategie op de verschillende werkterreinen. Deze hebben we in deze beleidsvisie in deze beleidsvisie verder uitgewerkt.

Missie

De Natuur en Milieufederatie Drenthe is een onafhankelijke particuliere organisatie die samen met inwoners, bedrijven en overheden werkt aan een mooie duurzame provincie. We werken voor en met mensen aan een gezond milieu, een rijke natuur en een mooi landschap en zetten ons met hart en ziel in voor een duurzame ontwikkeling van de provincie Drenthe.

Rol en werkwijze

We realiseren provinciale samenwerking van mensen en organisaties die zich inzetten voor verduurzaming van hun leefomgeving. We ondersteunen en verbinden initiatieven, zetten ons in voor het milieubewustzijn en het aantrekkelijk maken van milieuvriendelijk gedrag.

We zijn ambassadeur en pleitbezorger van groene waarden. We dragen eraan bij dat natuur, landschap en milieu een volwaardige plek krijgen in het denken en doen van overheden, bedrijven en inwoners

We zijn gericht op vooruitgang, oplossingen en samenwerking. We werken met een breed scala aan partners en bondgenoten aan creatieve en vernieuwende arrangementen. Met onze kennis, visie en daadkracht motiveren en inspireren we mensen. Gezamenlijk maken we van duurzaamheid een uitdaging en een positieve en toekomstgerichte keuze.

2.2. Omgevingstrends die van betekenis zijn voor onze rol en werkwijze

De samenleving in beweging

In de wijze waarop burgers zich organiseren is in relatief korte tijd veel veranderd en dat vraagt om vernieuwing van onze benadering. In haar rapport over de energieke samenleving spreekt het Planbureau voor de leefomgeving van “..een samenleving van mondige burgers en met een ongekende reactiesnelheid, leervermogen en creativiteit.” (Hajer, 2011). Dezelfde snelheid behelst ook een zekere vluchtigheid van initiatieven die veelal uit veel lossere verbanden bestaan dan de traditionele stichtingen en verenigingen; ook wel netwerken en communities genoemd. Vaak zijn het spontane, sterk op vrijwilligheid en gedeelde waarden gebaseerde initiatieven met in veel gevallen een kortere levensduur. De snelle opkomst van sociale media heeft die ontwikkeling versterkt en de verbanden nog vluchtiger gemaakt.

Naast de meer vluchtige en spontane zwermen hebben zich, bijvoorbeeld rond energie, groepen ontwikkeld die gezamenlijk op zoek zijn naar mogelijkheden om meer zelfstandig te opereren. Naast energiecoöperaties zijn er zorgcoöperaties en voedselcollectieven, die boer en consument met elkaar verbinden zonder tussenkomst van de handel, broodfondsen van zzp-ers die zich gezamenlijk tegen ziekte verzekeren en lokaal georganiseerde investeringsfondsen. Het zijn allemaal verbanden waarin burgers zich onafhankelijk maken van grotere organisatieverbanden als verzekeringsmaatschappijen, voedingsindustrie en energieleveranciers.

De afgelopen decennia is ook de context voor leden- en belangenorganisaties veranderd. De samenleving is geïndividualiseerd en mensen gaan minder snel langlopende verbanden, in de vorm van betaald lidmaatschap, aan. Dat geldt voor belangenorganisaties, maar ook voor politieke partijen en kerkgenootschappen. Verder neemt ook de vraag naar professionele deskundigheid af. Veel kennis is immers vrij via het internet verkrijgbaar. Belangenbehartigers die hier niet op inspelen verliezen aan kracht en legitimatie.

De huidige samenleving wordt ook wel de netwerksamenleving genoemd. Netwerken vind je op alle niveaus en van zeer lokaal tot wereldwijd. Kenmerkend aan netwerken is dat ze bestaan uit individuen, groepen of organisaties die zich verbonden weten door een gezamenlijk belang, doel of een gedeelde waarde. Voor deelnemers aan het netwerk vertegenwoordigt de verbinding ermee een bepaalde waarde. Ontbreekt dat laatste dan worden ze slapend lid of valt het netwerk uit elkaar. Deelnemers aan een netwerk zijn autonoom en kunnen zelf besluiten over hun lidmaatschap, opstelling of bijdrage aan het netwerk. Netwerken zijn met andere woorden niet hiërarchisch en kunnen niet van bovenaf worden aangestuurd. Het komt dus aan op samenwerking en wederzijds belang.

De overheid in beweging

Een centrale overheid die het regelt is uit de tijd. De overheid stelt zich steeds meer op als één van de spelers en is nadrukkelijk op zoek naar co-producties en co-creatie met bedrijven en maatschappelijke organisaties om haar doelen te realiseren. De ontwikkeling van een meer overheidsgedomineerd milieubeleid naar een bredere duurzame ontwikkeling waarin ondernemers, consumenten en maatschappelijk organisaties meer het voortouw nemen zet zich door. Maatschappelijke partners zoals de Natuur en Milieufederatie Drenthe leveren via overleg en onderhandeling bijdragen aan de beleidsvorming en belangenafweging.

Het vertrouwen in de overheden, politiek en grote instituties neemt in heel Nederland af. Internationale spanningen en de vluchtelingenproblematiek veroorzaken gevoelens van maatschappelijke onrust en onveiligheid. Tegelijk zijn er ook bewegingen waarin burgerinitiatief en overheden in nieuwe samenwerkingsvormen invulling geven aan democratie, burgerkracht en gemeenschapszin.

Steeds meer beleid, waaronder natuur- en milieubeleid, wordt in EU- of internationaal verband gemaakt. Dat is positief omdat milieu en duurzaamheid geen grenzen kennen. Tegelijk gaat dit gepaard met veel bureaucratie en wordt de afstand tot dit beleid groter en de betrokkenheid kleiner, hetgeen ook het draagvlak ondermijnt.

Een groot deel van het landelijke beleid is gedecentraliseerd en de betekenis van regionale overheden en het daaraan verbonden speelveld neemt daarmee toe.

Bedrijven in beweging

Binnen het bedrijfsleven zien we een groeiende groep koplopers die het voortouw neemt in duurzamere bedrijfsvoering. Steeds meer bedrijven tonen forse duurzaamheidsambities. Dit omdat zij zien dat duurzaamheid en economie niet tegenstrijdig zijn maar juist samen op moeten gaan.

Grote multinationals als Unilever, Friesland Campina en pensioenfondsen voeren stapsgewijs concernbrede maatregelen door. Tegelijk blijkt de praktijk weerbarstig. Recente schandalen in de auto-industrie laten zien dat we duurzaamheidsdoelen niet zonder meer aan het bedrijfsleven kunnen overlaten.

Duurzaamheid stelt ook grenzen aan de markt en het beleid staat in veel opzichten nog op gespannen voet met ondernemerschap. Onze productie- en consumptiepatronen zijn nog zeer milieubelastend en onze ecologische voetafdruk nog veel te hoog. Binnen en met het bedrijfsleven is er dus nog een wereld te winnen.

2.3. Visie op positie en rollen

Vanuit de omgevingsanalyse hebben we de volgende visie op onze positie en rollen geformuleerd:

Een constructieve gesprekspartner

De Natuur en Milieufederatie Drenthe heeft de afgelopen jaren een ontwikkeling doorgemaakt die we willen doorzetten en versterken. We blijven alert op, en zoeken oplossingen voor, bedreigingen van natuur, milieu en landschap in Drenthe, stimuleren duurzame ontwikkelingen en innovaties en zijn gericht op samenwerking met alle partijen die onze doelstellingen geheel of gedeeltelijk onderschrijven. We zijn de afgelopen jaren niet kritisch langs de zijlijn blijven staan maar hebben zelf initiatieven genomen en ondersteund, actief meegedacht, geadviseerd en samengewerkt. De Natuur en Milieufederatie Drenthe heeft daarmee in en buiten de provincie een positie opgebouwd als gewaardeerde constructieve partner.

We worden door onze samenwerkingspartners gezien als deskundig en gedreven, breed aanspreekbaar en integraal in onze benadering. Dat we een breed werkveld bestrijken en gemakkelijk kunnen schakelen tussen verschillende partijen en verschillende schaalniveaus wordt als een pluspunt gezien. Die inhoudelijke kracht past goed bij een wereld die vraagt om een integrale aanpak waar vernieuwing en vergroening steeds dringender voor de deur staan. Zowel overheden als bedrijfsleven zeggen behoefte te hebben aan een deskundige en betrouwbare counterpart die als constructieve en zorgvuldige partij kan opereren. De Natuur en Milieufederatie Drenthe stelt zich daarbij op als een partij die het natuur- en milieubelang inbrengt met oog voor andere belangen.

We gaan met andere partijen in gesprek en zijn bereid om samen de best beschikbare oplossing te zoeken. Dat neemt niet weg dat er momenten zijn waarop zeer schadelijke ontwikkelingen tegenkracht behoeven. In die gevallen zullen we ook zoveel mogelijk Drentse inwoners en organisaties mobiliseren, lobbyen, onze stem laten horen en zo nodig gebruik maken van de wettelijke mogelijkheden om dergelijke ontwikkelingen te stoppen.

Geworteld in de Drentse samenleving

Steun en betrokkenheid vanuit de samenleving blijft de basis van ons werk. De wijze waarop burgers zich organiseren verandert. De opkomst van nieuwe samenwerkingsvormen in de energieke samenleving, de digitale ontsluiting van kennis en informatie uitwisseling en de daarmee gepaard gaande nieuwe netwerken leiden ook binnen onze eigen achterban en netwerken tot een nieuwe dynamiek, die vraagt om een andere rol en aanpak.

In plaats van bewust maken en voorlichten op basis van een eigen boodschap, vraagt deze tijd veel meer om voeden en samenwerken op basis van gedeelde behoeften en waarden. Luisteren is daarbij een minstens zo belangrijke eigenschap als zenden. Een organisatie als de onze is niet meer de spin in het web maar actief onderdeel van brede, soms zeer tijdelijke, netwerken. Netwerken die ook buiten de eigen organisatie verbindingen kennen. De overheid trekt zich op veel gebieden terug terwijl ze lokaal juist meer taken krijgt toebedeeld. Daarbij is de hoop gevestigd op meer zelfredzaamheid en initiatieven van burgers. Er is nog veel onduidelijkheid over de vorm en de rol die zowel burgers als overheid daarin zullen en kunnen aannemen.

Als maatschappelijke organisatie wil de Natuur en Milieufederatie Drenthe nadrukkelijk meewerken aan de ontwikkeling waarin overheid en burgers samenwerken en daarin een verbindende rol spelen. Daarbij zoeken we synergie tussen verantwoordelijkheden van de overheid en de kracht van burgers, bedrijven en maatschappelijke organisaties: Gemeenschapskracht.

Voor de komende periode vraagt dit dat we onze inzet voor en met de energieke samenleving nog verder vergroten en onze maatschappelijke samenwerking op basis van bestaande en nieuwe netwerken verder versterken.

We blijven investeren in onze wortels binnen de Drentse samenleving en willen daarbij de zichtbaarheid en impact van Drentse netwerken en initiatieven op het gebied van duurzaamheid, natuur en landschap, versterken. Dit vraagt om een actieve uitbouw van en samenwerking met die netwerken, waaronder onze aangesloten organisaties, en intensievere communicatie. Daarbij is het van belang om in te gaan op vragen die bij mensen leven en om activiteiten te ontplooiën die aansluiten bij de idealen, gevoelens en belangen van de Drentse bevolking. Door ons te verbinden met de initiatieven die daaruit voortvloeien kunnen we samen met de inwoners van Drenthe maatschappelijke kracht ontwikkelen die nodig is voor het bereiken een duurzame samenleving.

Door onze kennis en rol binnen de wereld van beleid en wetgeving kunnen we die initiatieven op weg naar duurzaamheid ook daar ondersteunen en versterken. Zo werken we mee aan de verbinding binnen de netwerken die zich tot in de haarvaten van Drenthe uitstrekken; de netwerken van overheid en maatschappelijke organisaties die mede het beleid bepalen en tussen beide werelden van burgers en instituties.

Die werkt aan een mooi en duurzaam Drenthe

Na perioden waarin het agenderen van milieuproblemen en meedenken over beleidsontwikkeling voorop stond is het nu tijd om ook en vooral duurzame oplossingen proactief te stimuleren en te initiëren. Samen met andere partijen, bilateraal of in netwerken, kunnen we hier kracht ontwikkelen die leidt tot daadwerkelijke verandering. Daarvoor is het van belang om niet te focussen op abstract beleid, maar om creativiteit aan de dag te leggen, oplossingen aan te dragen en wenkende perspectieven te bieden.

Daarvoor blijven we samenwerkingsverbanden en allianties aangaan met koplopers uit het bedrijfsleven en stimuleren, realiseren en verbinden we netwerken van koplopers door er actief onderdeel van te zijn. Dat draagt bij aan versterking van de groene innovatiekracht en duurzame veranderingen. Een belangrijke opgave daarbij blijft het verbinden van onze eigen groene thema's – variërend van energie- en milieuonderwerpen tot natuur en landschap – met economische belangen – zoals recreatie, landbouw, dienstverlening –, waardoor economische ontwikkeling duurzame ontwikkeling wordt.

En daarvoor verbindt en schakelt

Schakelen tussen werelden en schaalniveaus is onze kracht. We werken samen met lokale initiatieven en coöperaties en voelen ons thuis in de wereld van beleid en overheid. Daarbij kunnen we lokale initiatiefnemers, burgers, bedrijven en overheden met elkaar in contact brengen. Zij kunnen elkaar versterken, informatie uitwisselen en ervaringen delen. Zo ondersteunen we een beweging op weg naar een mooi en duurzaam Drenthe. We werken daarbij aan het vertrouwen van onze partners op al die niveaus door de toegevoegde waarde te leveren zonder commercieel belang.

Om deze rol van verbinder succesvol te kunnen vervullen is zichtbaarheid van de netwerken waarin we functioneren en de activiteiten die er uit voortvloeien van groot belang. Die zichtbaarheid werkt mobiliserend door het aantrekken van nieuwe leden en initiatiefnemers en versterkt, door de kracht van het getal, de bijdrage aan de duurzame samenleving die vanuit de netwerken wordt gegenereerd. Voor de Natuur en Milieufederatie Drenthe is het de kunst om het profiel als organisatie te versterken in goede samenwerking met andere organisaties.

Profiel

De Natuur en Milieufederatie Drenthe:

- **Staat voor een mooi en duurzaam Drenthe**
- **Ondersteunt, stimuleert en maakt actief deel uit van gebundelde maatschappelijke krachten voor een mooi en duurzaam Drenthe**
- **Biedt gelegenheid voor verbinding van lokale initiatieven, koplopers, maatschappelijke organisaties en overheden**
- **Is constructieve gesprekspartner voor overheden en bedrijven en staat daarbij voor de kwaliteit van natuur, milieu en landschap**
- **Neemt initiatieven die concreet invulling geven aan duurzaamheid en kwaliteit van natuur en landschap in Drenthe**

3. De Drentse opgaven

Naast meer algemene maatschappelijke ontwikkelingen zijn ook de inhoudelijke ontwikkelingen op onze werkvelden relevant. Hoe staan natuur, milieu en landschap er in Drenthe voor en in hoeverre kunnen we al spreken van een duurzame ontwikkeling. Deze analyse hebben we in dit hoofdstuk samengevat en vertaald naar de betekenis voor Drenthe en een aantal hoofdogaven voor ons werk.

3.1. De staat van Drenthe

Drenthe is van oudsher een relatief groene provincie waar de provincie ook zijn kracht aan ontleent. Voor de economie zijn het midden- en kleinbedrijf, de landbouw en recreatie belangrijke sectoren. De woon- en omgevingskwaliteiten zijn over het algemeen goed. De transitie naar kennis- en netwerkeconomie en de vergrijzingstendens is ook in onze provincie volop gaande; arbeidsparticipatie van jongeren en oude werknemers een toenemende zorg.

Inwoners en bezoekers van Drenthe zijn tevreden over onze mooie provincie, die wel de groenste van ons land wordt genoemd. In verschillende landschapstypen zijn nog steeds karakteristieke elementen herkenbaar aanwezig. Het landschap is in Drenthe nog in belangrijke mate leesbaar. Dit is de kracht en een belangrijke toegevoegde waarde, ook economisch, en vertaalt zich in woonwaarde en profijt voor de recreatiesector.

Dat geldt ook voor het midden- en kleinbedrijf en agrarische ondernemers die naast het bedrijven van landbouw ook onderdak bieden aan toeristen, een winkel of een zorgboerderij exploiteren.

De Drentse bevolking wordt gemiddeld steeds ouder en jongeren trekken, vanwege geringe mogelijkheden op de arbeidsmarkt, vanuit het landelijke gebied naar steden in of buiten de provincie. Dat leidt tot krimp in een aantal regio's en versterkte urbanisatie in andere. Rondom steden neemt de druk op het landschap door bedrijven, infrastructuur, recreatievoorzieningen en woningbouw toe, hetgeen het karakter van het landschap soms onomkeerbaar verandert.

Binnen de landbouw - van oudsher de grootste gebruiker van het buitengebied - is sprake van verdergaande schaalvergroting, automatisering en industrialisering. Agrarische ondernemers runnen steeds grotere ondernemingen die moeten voldoen aan de tucht van de markt. De markt stelt inmiddels steeds meer duurzaamheidseisen terwijl de meeste consumenten nog voor de laagste prijzen gaan. De milieugebruiksruimte stelt grenzen aan groei. Dat druist tegen de ondernemingszin in bij de agrarische sector en leidt tot weerstand en ongenoegen over het beleid.

De realisering van het Natuurnetwerk Nederland krijgt in Drenthe steeds verder vorm. Tegelijk eisen de milieubelasting en verdroging nog steeds hun tol, wordt buiten het natuurnetwerk het landschap schraller en eenvormiger en neemt de biodiversiteit hier schrikbarend af. Er is veel steun voor het natuurbeleid mede omdat natuur en landschap belangrijke dragers zijn voor de Drentse economie. Er zijn ook mensen die vinden dat het wel genoeg is en dat natuurregels teveel belemmeren of dat we de natuur vooral moeten gaan benutten voor economische functies.

Er is in Drenthe een breed draagvlak voor de energietransitie maar nog geen sprake van een sterke en verbonden beweging. Er zijn nog forse inspanningen nodig om de doelstellingen uit het energieakkoord en de klimaatconferentie in Parijs 2015 te halen. Terwijl zonne-energie in opkomst is, laat de aanpak van het windenergiebeleid diepe sporen na in de relatie tussen overheid, projectontwikkelaars en burger.

Drenthe kent nog steeds een prettige schaal, het is er prachtig wonen en werken en er is op veel plekken sprake van gemeenschapszin en noaberschap; een waarde die in veel andere delen van Nederland en de wereld niet wordt gemist. Dat vertaalt zich ook in vele honderden burgerinitiatieven en samenwerkingsverbanden. Zo heeft zich in 2015 de honderdste energiegroep bij ons Servicepunt Lokale Energie aangemeld. Ook op het gebied van natuurbeheer en landschapsonderhoud kent Drenthe een zeer actief en levend burgernetwerk.

3.2. Visie op de Drentse opgaven

De natuur- en milieufederatie ziet Drenthe als een provincie waarin de, van oudsher bekende en gewaardeerde, kwaliteiten samen kunnen gaan met duurzame vernieuwing. De kracht van Drenthe zit niet alleen in de aantrekkelijkheid van natuur en landschap maar ook in een prettig cultureel, sociaal en economisch klimaat. Bescherming en versterking van traditionele waarden en vernieuwing van de economie kunnen goed samen op gaan. Vernieuwingskansen zitten in het circulair maken van de economie, de energie- en voedseltransitie en de vele nieuwe vormen waarin bewoners elkaar vinden om gezamenlijk geformuleerde doelen te bereiken.

Vanuit onze missie, positie en rolopvatting zien wij de komende vier jaar de volgende hoofdoggaven voor Drenthe waaraan we als Natuur en Milieufederatie Drenthe een bijdrage kunnen leveren.

Verduurzaming en vergroening van de Drentse economie

Verduurzaming en vergroening van de economie zien we als de economische kans voor de provincie Drenthe. Verduurzaming gaat wat ons betreft samen met sociale en economische innovatie; besparen door slimmer omgaan met grondstoffen en investeren in groene kennis en technologie. Zowel het midden- en kleinbedrijf als de landbouw- en recreatiesector bieden hiervoor uitgelezen regionale kansen.

Versnelling van de energietransitie

Snelle vermindering van de afhankelijkheid van fossiele brandstoffen wordt ook sociaal economisch gezien steeds urgenter. Klimaatverandering vraagt om versnelling van veranderingen. Drenthe moet hier op volle kracht vooruit wil zij de, door de provincie, boogde koploperspositie waarmaken. Er vallen door energiebesparing miljarden euro's te besparen. Decentrale opwekking van duurzame energie heeft de toekomst.

Kwaliteitsverbetering in bestaand ruimtegebruik

Drenthe heeft unieke landschapskwaliteiten die mede de ruggengraat vormen voor de economie. Dat geldt niet alleen voor natuur, landschap en (bio)diversiteit maar ook voor brede omgevingskwaliteit: de prettige schaal en maat, het leef- en woonklimaat en de rust en ruimte. Die kwaliteiten zijn niet vanzelfsprekend en staan nog steeds onder druk. Herstructurering en kwaliteitsverbetering in de bestaande woningvoorraad zijn nodig mede als antwoord op de krimp- en energieopgaven. In het landelijke gebied gaat het om verduurzaming van landbouwkundig gebruik, vergroting van de biodiversiteit en kwaliteit van de ruimte, wateropgaven en nieuwe economische dragers voor bestaande landschappen.

Versterken en benutten burgerkracht, samenwerking en gemeenschapszin

Polarisatie, conflicten en wantrouwen helpen de samenleving niet vooruit. Drenthe kan zich onderscheiden door nieuwe bruggen te slaan op basis van de sterke gemeenschapszin en het heruitvinden van goede maatschappelijke samenwerking die ondersteund wordt door de overheden en lokale democratie. De opkomende burgerbewegingen o.a. op het gebied van energie, natuur, landschap, circulaire economie en voeding bieden kansen. Binnen de lokale overheden is er veel belangstelling en draagvlak voor verdere ondersteuning en nieuwe samenwerkingsvormen.

4. Strategie, koers en inzet voor 2016-2020

In de vorige hoofdstukken hebben we onze missie, positie en rollen verkend. Vervolgens zijn we ingegaan op de belangrijkste Drentse opgaven. Onze passie voor natuur, landschap en duurzaamheid, integrale aanpak en de combinatie van rollen en verbindende functies zijn onze sterkste punten. Versnellen van de verduurzaming van economie en energievoorziening en versterking van een mooi Drenthe vormen de belangrijkste opgaven.

Die opgaven kunnen we samen met inwoners, bedrijven en overheden dichtbij huis en op basis van nieuwe samenwerkingsvormen en netwerken aanpakken.

Daarbij is het de kunst om onszelf niet te verliezen in de breedte van onderwerpen en rollen en daarnaast de goede balans te vinden tussen uitnodiging tot samenwerking en een herkenbare eigen positie en gezicht. In dit hoofdstuk vertalen we dit naar onze strategie, koers en inzet voor de komende jaren.

4.1. Algemeen

Meer mobiliserende thema's en netwerken

In de komende jaren zullen we - nog meer dan voorheen - het accent leggen op de verbindende rol die we kunnen spelen in en bij bewonersnetwerken en burgerinitiatieven.

In onze aanpak en activiteiten zullen we nadrukkelijker inspelen en aansluiten op wat de samenleving beweegt en dit meer verbinden met onze rollen en activiteiten op het gebied van beleid en bestuur. We kiezen daarmee voor de thema's waarmee mensen zich verbonden voelen en die mensen mobiliseren. Dit hebben we ook als belangrijke leidraad gebruikt voor de keuze van domeinen waar we ons de komende jaren op richten.

Vijf domeinen

De Natuur en Milieufederatie Drenthe zal het werk en de inzet de komende jaren concentreren en organiseren rond de volgende vijf domeinen:

- **Energie neutraal Drenthe**
- **Voedzaam Drenthe**
- **Circulair Drenthe**
- **Mooi Drenthe**
- **Natuurlijk Drenthe**

Focus en doelen

Voor ieder domein hebben we streefdoelen opgesteld die niet alleen inspireren en motiveren maar ook focus en richting geven. Het is onze ambitie hierin zichtbaar verschil te maken en herkenbare resultaten te leveren. Het geheel zullen we per domein samen met betrokken partijen en initiatieven uitwerken en per jaar concretiseren. Op basis van jaarlijkse monitoring, voortschrijdend inzicht en financiële mogelijkheden kunnen de doelen tussentijds zo nodig worden bijgesteld.

Samenwerking, rollen en herkenbaarheid

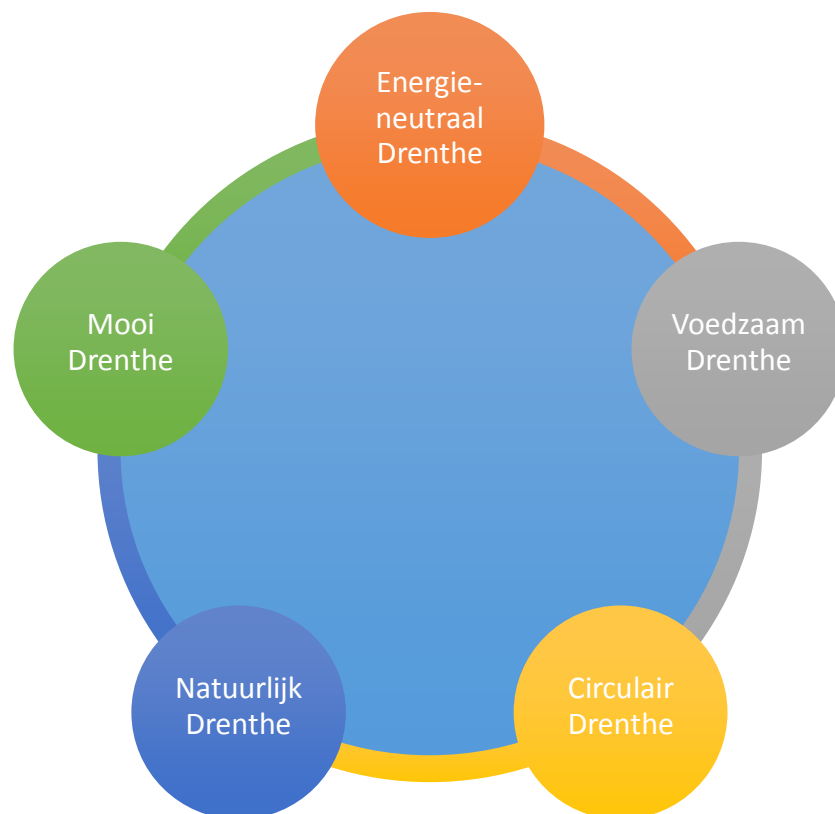
De Natuur en Milieufederatie Drenthe kan deze doelen niet zelfstandig realiseren. In alle doelstellingen is uitgegaan van samenwerking met burgers, overheden, bedrijven en onze strategische partners. Wel hebben we voor ieder domein onze eigen ambities, rollen en positie in het werkveld expliciet benoemd. Daarmee weten ook onze partners waar we voor staan en wat ze van ons kunnen verwachten

Elk domein wordt in de volgende paragrafen op hoofdlijnen uitgewerkt, waarbij het perspectief, de stip aan de horizon, onze rol en onze doelstellingen voor de komende vijf jaar worden benoemd.

De domeinen verschillen in hun ontwikkelingsstadium. Op sommige gebieden, bijvoorbeeld ruimtelijke ordening, heeft de Natuur en Milieufederatie Drenthe al een jarenlange ervaring en is de positie sterk. Andere zijn in ontwikkeling, zoals de circulaire economie.

Per domein zijn doelen geformuleerd. Daarnaast zijn drie elementen van belang om het domein te doen slagen:

1. De ontwikkeling van een actief en zichtbaar Drents netwerk van bewoners, professionals en organisaties
2. Een strategie om het beleid van zowel overheid als bedrijven te beïnvloeden
3. Een actieve rol van de Natuur en Milieufederatie Drenthe als verbinder tussen de netwerken van bewoners en professionals en het beleid van overheden en bedrijven.

4.2. Energieneutraal Drenthe

Ons perspectief

De Drentse energievoorziening is grotendeels zelfvoorzienend en geheel CO2 neutraal. Het energiegebruik is in alle sectoren stukken efficiënter geworden, allereerst door een slimmer gebruik en innovatieve technieken. De energienota's zijn flink geslonken. De totale besparing bedraagt inmiddels vele miljarden euro's. De opwekking van energie is duurzaam en decentraal en via smart grids en lokale coöperaties verbonden aan gebruikers in de buurt.

Vertrekpunt

De Nederlandse energiehuishouding en de daaraan gerelateerde economie staan voor fundamentele veranderingen. De aardbevingsproblematiek, de kwetsbare afhankelijkheid van olie- en gasstaten en mondiale klimaatafspraken doen de gangbare fossiele energiewereld op zijn grondvesten schudden. Noodzaak en urgentie van het klimaatbeleid zijn inmiddels breed erkend. Het verdrag van Parijs is een doorbraak voor een mondiale aanpak. Toch komt de uitvoering te traag van de grond. Realisatie van de energietransitie en doorbraken vragen om een brede maatschappelijke energiebeweging die zelf maatregelen formuleert en implementeert voor zowel besparing als opwekking. De afgelopen jaren zien we een snelle opkomst van lokaal opgewekte zonne-energie en een groeiende aandacht voor duurzame energie-initiatieven bij inwoners en bedrijfsleven. Dit biedt - in combinatie met de breed gevoelde urgentie - uitstekende kansen en aanknopingspunten voor de gewenste doorbraak.

Inzet en rollen Natuur en Milieufederatie Drenthe

De Natuur en Milieufederatie Drenthe zet zich in voor verdere versterking van de duurzame energie-beweging in Drenthe. Dit pakken we gebiedsgericht aan. Drenthe gaat voor Energieneutraal! In kansrijke wijken, dorpen en steden bepalen we samen met bewoners en relevante stakeholders wat de beste route is naar energieneutraal en welke maatregelen daarbij passen. Daarbij sluiten we aan bij de huidige ambities van de provincie en vooruitstrevende gemeenten en bedrijven en brengen we ook de rol van grootverbruikers van fossiele brandstoffen in beeld.

De Natuur en Milieufederatie Drenthe

- Staat voor een duurzaam energiebeleid dat gebaseerd is op een breed gedragen lange termijnvisie
- Ondersteunt initiatieven van burgers en bedrijven die samen energie willen opwekken en/of samen energie willen besparen
- Stimuleert Drentse overheden, ondernemers en maatschappelijke organisaties om de energieneutrale ambitie te onderschrijven en hieraan actief bij te dragen
- Initieert innovatieve energiebesparingsprojecten en participeert in de doorontwikkeling van een lokale duurzame energievoorziening.

Doelen 2020

- **Drenthe kent een brede, krachtige beweging op weg naar Energieneutraal. Dat betekent voor 2020 dat we:**
 - *Samen met groepen inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties in buurten, dorpen en steden werken aan het energieneutraal maken van de eigen woon- en werkomgeving.*
 - *De in het Nationale energieakkoord en de klimaatconferentie in Parijs gemaakte afspraken met overheden, bedrijven en maatschappelijke organisatie weten te vertalen naar concrete en breed gedragen Drents stappen en maatregelen.*
 - *De grootste ondernemingen en CO2 producenten gaan activeren om deel uit te maken van de beweging voor een energieneutraal Drenthe.*
- **Zonne-energie zorgt voor een doorbraak in de Drentse energievoorziening in de richting van een decentrale duurzame opwekking. Dat betekent voor 2020 dat we:**
 - *Samen met lokale duurzame energie- initiatieven en -coöperaties succesvolle duurzame lokale energievoorzieningen gaan realiseren.*
 - *Ons daarbij als eerste richten op een snelle groei van het aantal collectief beheerde zonnedaken en zonnecentrales in Drenthe.*
- **Alle Drentse woningen worden veel energiezuiniger en uiteindelijk energieneutraal. Dat betekent voor 2020 dat we:**
 - *Samen met overheden en bedrijfsleven gaan zorgen voor het nog aantrekkelijker maken en realiseren van energiebesparingsmaatregelen.*
 - *Met particuliere woningeigenaren, huurders en woningcorporaties in wijken en buurten samenwerken om deze doelstellingen te realiseren.*

4.3. Voedzaam Drenthe

Ons perspectief

De landbouw van de toekomst zorgt voor gezond voedsel en is leverancier van ecologische grondstoffen. De relatie tussen producten en consumenten is hersteld. De landbouw produceert op basis van kringlopen en schone korte en gesloten ketens. Het verlies aan mineralen en het gebruik van bestrijdingsmiddelen en de daarmee gepaard gaande milieubelasting zijn drastisch verminderd. Milieubelastende middelen zijn uit de markt genomen en vervangen door milieuvriendelijke methoden.

De melkveehouderij is grondgebonden en produceert volledig op basis van regionale kringlopen. Koeien lopen 's zomers in de wei. Samenwerking met de akkerbouw is daarbij vanzelfsprekend. Deze samenwerking zorgt voor herstel van de bodemgezondheid en - vruchtbaarheid op de akkers en weidegronden.

De consument draagt aan dit alles zijn steentje bij en betaalt een eerlijke prijs voor milieu- en diervriendelijke productie. Groepen consumenten hebben zich samen met boeren georganiseerd in collectieven die zoveel mogelijk voedsel van het seizoen en uit de regio gebruiken. Het gebruik van dierlijke eiwitten is sterk verminderd. Plantaardig eiwitten veroveren de markt. Dit geeft ruimte voor een duurzame veehouderij die qua maat en schaal goed is ingepast in het Drentse landschap.

Vertrekpunt

De Nederlandse landbouw, voedselverwerking en -productie legt verhoudingsgewijs een grote druk op de regionale milieukwaliteit. De noodzaak van verdere verduurzaming is echter onomstreden. Ook (internationale) opgaven op het gebied van klimaat en grondstoffen spelen hierbij een rol.

Verdere verduurzaming betekent herstel van de kringloop op bedrijfs- en regionaal niveau, vermindering van gebruik van schadelijke bestrijdingsmiddelen en werken aan de eiwittransitie en verkleining van de voedselvoetafdruk. Vlees- en zuivel consumptie draagt bij aan uitstoot van broeikasgassen, verarming van de biodiversiteit en aantasting van het landschap. Overgang naar een eiwitconsumptie die minder op dieren en sterker op planten steunt vormt een essentieel onderdeel van een duurzame voedselvoorziening. Dat geheel vraagt om een trendbreuk in de voedselproductie.

De landbouw sector heeft zelf uiteenlopende duurzaamheidsambities geformuleerd. Tegelijk wordt nog steeds ingezet op verdergaande productiegroei. Boeren runnen steeds grotere ondernemingen die moeten voldoen aan de tucht van de markt. De milieugebruiksruimte stelt grenzen aan verdere groei. Dat druist tegen de ondernemingszin in en leidt tot weerstand en ongenoegen over het beleid.

De markt stelt inmiddels steeds meer duurzaamheidseisen terwijl de meeste consumenten nog voor de laagste prijzen gaan. Dit zet het streven naar duurzaamheid onder druk. De werkelijke verduurzaming blijft achter.

We zien een groei van diverse initiatieven op het gebied van voedseltransitie en het verkleinen van de voedselvoetafdruk.

Inzet en rollen Natuur en Milieufederatie Drenthe

De kunst en opgave voor de komende jaren is om gangbare patronen in de landbouw te doorbreken en samen met de sector te komen tot een aanpak die leidt tot een gezonde duurzame voedselproductie. In Drenthe zien we kansen voor een regionale aanpak van melkveehouderij.

De melkveehouderij vormt ook een aansprekend voorbeeld voor de consument. Verder kunnen we hier ook verbindingen leggen met akkerbouw en bodemvruchtbaarheid.

Daarnaast biedt de groeiende voedselbeweging voor ons nieuwe kansen, omdat herstel en nieuwe verbindingen van de relatie consument - producent belangrijke voorwaarden zijn voor verduurzaming en ontwikkeling van korte kringlopen. Onze inzet richt zich daarom op verduurzaming van de gangbare melkveehouderij, versterking van de voedselbeweging en het versterken van de onderlinge verbinding van deze twee sporen.

De Natuur en Milieufederatie Drenthe

- Stimuleert de transitie van de 'gangbare' melkveehouderij naar een duurzame grondgebonden melkveehouderij
- Versterkt de Drentse voedselbeweging van burgers richting eiwittransitie en vermindering van de voedselvoetafdruk, verkleining van de voedselvoetafdruk, verkorting van de ketens en vermindering van voedselverspilling
- Werkt samen met Drentse bedrijven en organisaties aan duurzame, transparante en korte ketens die de consument van gezond voedsel voorzien en stimuleert de fundamentele veranderingen die daarvoor nodig zijn
- Ondersteunt maatschappelijke initiatieven die vermindering of afschaffing van het gebruik van bestrijdingsmiddelen stimuleren.

Doelen 2020

- **Herstel van de kringloop in de melkveehouderij op zowel bedrijfsniveau als regionaal niveau. Dat betekent voor 2020 dat we:**
 - *Met partners de doelstellingen uit de Versnellingsagenda melkveehouderij gaan realiseren (met als richtpunt een fosfaat bodemoverschot van 0 kg per hectare, een stikstof bodemoverschot van maximaal 125 kg per hectare en een ammoniak emissie van maximaal 20 kg per grootvee eenheid)*
 - *Met melkveehouderijbedrijven in Drenthe werken aan bedrijfsplannen die zorgen voor verlaging van de ecologische voetafdruk van de melkveehouderij*
 - *In voorbeeldgebieden samen met de agrarische sector de realisatie van kringlopen op basis van duurzame gebiedsplannen gaan stimuleren en realiseren.*
- **Groei van het aantal Drentse initiatieven en acties gericht op het verkleinen van de voedselvoetafdruk. Dat betekent voor 2020 dat we:**
 - *Initiatieven voor duurzaam, lokaal en seizoensgebonden voedsel en het tegengaan van voedselverspilling ondersteunen, verbinden en versterken*
 - *Deze initiatieven in Drenthe zichtbaar en makkelijker bereikbaar maken voor de Drentse consument*
 - *Met actieve agrarische en andere ondernemers werken aan de eiwittransitie en verduurzaming van de voedselvoorziening.*

4.4 Circulair Drenthe

Ons perspectief

In het circulaire Drenthe worden producten en materialen hergebruikt en behouden grondstoffen hun waarde. Dat brengt veel kansen voor de economie en voegt waarde toe aan de maatschappij; meer ketensamenwerking, innovatie, minder grondstoffenverbruik en minder afval. Dit bereiken we door slimmer te ontwerpen, slimmer te organiseren en nieuwe vormen van samenwerking.

Vertrekpunt

Drenthe kent grote en daarnaast veel midden- en kleinbedrijven. De externe milieubelasting is de laatste jaren via wetgeving en vergunningverlening in veel gevallen teruggedrongen. De ecologische voetafdruk is qua verbruik van energie en grondstoffen nog steeds te hoog. Verduurzaming vraagt een volgende innovatieve stap in het ondernemerschap, gebaseerd op de principes van de circulaire economie en gesloten kringlopen. Op dit moment werkt een beperkt aantal koplopers in diverse bedrijven en productieketens aan deze volgende stap. Binnen de sectororganisaties en economische programma's is er inmiddels veel aandacht voor de circulaire aanpak. Ook omdat dit nieuwe kansen biedt voor economie en werkgelegenheid.

Inzet en rollen Natuur en Milieufederatie Drenthe

De uitdaging is de circulaire beweging binnen het bedrijfsleven de komende jaren te versterken en te zorgen voor een snelle groei van het aantal koplopers en ketens die circulair werken en produceren. Dit vraagt om krachtige regionale samenwerking van innovatieve ondernemers en ondersteuners zoals onderzoeks- en onderwijsinstellingen, het bevorderen van ketensamenwerking en realisatie van concrete en aansprekende projecten. De Natuur en Milieufederatie Drenthe kan dit proces als regionale partner mede aanjagen en versnellen door allianties aan te gaan met bedrijven en kennisinstellingen en goede voorbeelden en koplopers te ondersteunen.

De Natuur en Milieufederatie Drenthe

- Brengt de impact van productie en consumptie in beeld en ontwikkelt voorstellen om de ecologische voetafdruk van de productie en consumptie in Drenthe te verlagen
- Creëert draagvlak voor duurzame proces- en productinnovatie bij overheden, bedrijven en burger/consument
- Stimuleert en creëert regionale samenwerkingsverbanden van enthousiaste koplopers, brengt daar vraag en aanbod bij elkaar, promoot goede voorbeelden en bevordert dat de ketens zich sluiten
- Biedt samen met partners actieve ondersteuning aan ketens en bedrijven bij het zetten van concrete stappen voor het herontwerpen van producten en productketens om tot best practises te komen.

Doelen 2020:

- **Het aantal Drentse ondernemers dat circulair gaat ontwerpen en produceren neemt toe. Dat betekent voor 2020 dat we:**
 - *Ons gaan verbinden aan een netwerk van personen, bedrijven en organisaties die zich inzetten voor het circulair maken van Drentse economie*
 - *Samen met Drentse ondernemers programma's gaan realiseren voor het circulair (her)ontwerpen van productie en consumptieketens*
 - *Initiatieven, voorbeelden en best practices gaan initiëren en ondersteunen.*

4.5. Mooi Drenthe

Ons perspectief

Drenthe wordt een nog mooiere provincie! Ruimtelijke ontwikkelingen die plaatsvinden versterken het unieke karakter van het Drenthe. Geniet van de Drentse esdorpen en zwerf eindeloos over de grote weidse heide. Laat je verrassen door de afwisseling van open en besloten landschappen en loop kilometers langs beeldschone beekdalén. Hier beleef je het oerlandschap en laat je de kracht van stilte en duisternis spreken.

Mooi Drenthe biedt natuurlijk ook ruimte voor vernieuwing en ontwikkeling. Oude ruimtes worden opnieuw benut en nieuwe ontwikkelingen opvallend goed ingepast. De Drentse kernkwaliteiten¹ zijn leidend in het ontwerp. Drenthe is *de* proeftuin en koploper in duurzaam en 'van onder op' ontwerpen. Onvermijdbare ontwikkelingen als krimp, schaalvergroting, verstedelijking en energietransitie zijn omgezet in nieuwe kansen. Mooi en duurzaam is de maat!

Vertrekpunt

In komende jaren vormen verdere verstedelijking, krimp, energietransitie, de wateropgave, schaalvergroting van de landbouw en recreatief gebruik van het landelijk gebied de belangrijkste ruimtelijke ontwikkelingen. Het bestemmingsplan dat - van oudsher - een basisbescherming biedt aan de kernkwaliteiten wordt onder de nieuwe Omgevingswet vervangen door omgevingsplannen. Binnen dit geheel zal meer ruimte geboden worden voor uitnodigingsplanologie. Aan deze ontwikkelingen zijn zowel kansen als bedreigingen verbonden.

Inbreng van natuur- en landschapsbelangen en duurzaamheidsbeginselen in een vroeg stadium van ruimtelijke plannen biedt kansen voor een beter ontwerp. Het opkomen voor de basisbescherming van natuur en landschapswaarden blijft ook nodig als gezond 'tegenwicht' voor andere gebruikers. De waarden van het Drentse landschap zijn weliswaar breed erkend maar bij ruimtelijke plannen niet automatisch het uitgangspunt. Gebruik gaat voor veel initiatiefnemers nog steeds voor behoud en versterking van deze waarden. Landschapselementen hebben hun economische functies verloren en staan onder druk.

Inzet en rollen Natuur en Milieufederatie Drenthe

Onze inzet is dat ruimtelijke kwaliteit, landschapswaarden en duurzaamheid leidend zijn in ruimtelijke ontwikkelingen en ontwerpen. Nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen versterken het landschap. We brengen waarden van Mooi Drenthe via adviezen en voorstellen naar voren bij plannenmakers en dragen via deze weg bij aan bescherming en versterking van de Drentse kernkwaliteiten

¹ *landschap, cultuurhistorische waarden, stilte en duisternis.*

De Natuur en Milieufederatie Drenthe

- Ondersteunt, ontwikkelt en realiseert initiatieven van inwoners, bedrijven en overheden gericht op Mooi Drenthe
- Zorgt in een zo vroeg mogelijk stadium voor een gecoördineerde inbreng van groene waarden (landschap, natuur en duurzaamheid) in ruimtelijke plannen
- Geeft op proactieve wijze inhoud en vorm aan uitnodigingsplanologie en vormt daarbij een verbindende schakel tussen beleid en bewoners die zich inzetten voor bescherming, herstel en ontwikkeling van Mooi Drenthe
- Ontwikkelt duurzame lange termijn visies die richting geven ruimtelijke ontwikkelingen
- Zorgt voor een gezond tegenwicht bij bedreigingen van natuur, milieu en landschap.

Doelen 2020

- **Nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen versterken het landschap. Dit betekent voor 2020 dat we:**
 - *De waarden van Mooi Drenthe via adviezen en voorstellen inbrengen bij plannenmakers en ervoor zorgen dat deze worden gewaardeerd en gehonoreerd*
 - *Bevorderen dat de invulling van de Omgevingswet in omgevingsvisies en -plannen daarvoor de goede randvoorwaarden en kaders gaat bieden*
 - *Stimuleren dat er toonaangevende voorbeelden worden gerealiseerd op terreinen waar de ruimtelijke kwaliteit onder druk staat of komt te staan.*
- **Bewoners in Drenthe zetten zich in voor Mooi Drenthe. Dat betekent voor 2020 dat we:**
 - *Samen met lokale groepen jaarlijks acties en initiatieven voor een mooier Drenthe initiëren en realiseren*
 - *Bewonersinitiatieven voor een mooier Drenthe samen met overheden en gebiedspartners vertalen naar beleid en/of concrete gebiedsmaatregelen.*
- **De toekomst van de landschapselementen staan er gezond voor. Dat betekent voor 2020 dat we:**
 - *De kwaliteit van landschapselementen samen met bewoners en landschapspartners in kaart brengen en die breed delen*
 - *Met overheden, eigenaren en beheerders nieuwe vormen ontwikkelen om deze elementen te behouden, te ontwikkelen en te versterken.*
- **In heel Drenthe kun je in het buitengebied nog van de duisternis genieten. Dat betekent voor 2020 dat we:**
 - *Overheden, bedrijven en inwoners stimuleren tot het toepassen van slimme verlichting*
 - *Bestaande en nieuwe lichthinderbronnen in kaart brengen en terugdringen.*

4.6. Natuurlijk Drenthe

Ons perspectief

Drenthe kent een gezonde, gevarieerde natuur. De achteruitgang van soorten is tot staan gebracht.

Drenthe kent een netwerk van gevarieerde natuurgebieden die onderling verbonden zijn. De milieu- en watercondities zijn op orde. Maar ook buiten de natuurgebieden floreert de natuur. De natuur dicht bij huis is voor Drentse inwoners volop gaan leven. Je kunt dit op een steenworp afstand zelf beleven, beheren en het je eigen maken.

Drenthe is buiten de natuurgebieden dooraderd met een netwerk van bloemrijke bermen, slootkanten, groene tuinen, bedrijventerreinen en particuliere groeninitiatieven. Zo beheert iedere Drent zijn eigen stukje natuur. Alle initiatieven tezamen vormen een rijk en krachtig natuurpalet dat gedragen wordt door een brede maatschappelijke beweging. De natuur is van alle mensen en de rode lijst met kwetsbare en bedreigde soorten behoort tot de geschiedenis.

Vertrekpunt

De wereldwijde biodiversiteit staat met een dramatisch verlies aan soorten nog steeds onder zeer grote druk. De milieudruk en het verlies van biotopen spelen daarbij steeds meer een doorslaggevende rol. Het Nederlandse natuurbeleid werkt! Op veel plaatsen is gelukkig inmiddels sprake van terugkeer en voorzichtig herstel van soorten. Het maatschappelijke draagvlak voor de natuur is onverminderd hoog, maar de politiek bestuurlijke aandacht lijkt tanende. Natuur wordt steeds meer een gebruiks- en belevingsartikel.

Realisatie van het Natuurnetwerk Drenthe is een eerste voorwaarde voor behoud van de Drentse biodiversiteit. Dit is een primaire taak voor de provincie in samenwerking met de verschillende natuurbeschermingsorganisaties. Dit natuurnetwerk kan alleen goed functioneren als de omgevingscondities ook op orde zijn. Dit vraagt ook om veranderingen buiten de natuurgebieden. Buiten deze natuurgebieden wordt de natuur inmiddels steeds schaarser en schraller met een sterke achteruitgang van de biodiversiteit. In agrarische landschappen zijn de populaties diersoorten in de periode 1990-2013 40% achteruitgegaan. Schrijnende voorbeelden daarvan zijn de bedreigde wilde bijen en vlindersoorten.

Inzet en rollen Natuur en Milieufederatie Drenthe

Effectieve provinciale samenwerking van het netwerk van natuurbeschermingsorganisaties vormt een belangrijke randvoorwaarde voor succesvol natuurbeleid. De Natuur en Milieufederatie Drenthe vervult hierin van oudsher een belangrijke en gewaardeerde functie. Onze inzet en toegevoegde waarde zijn daarbij ook verbonden aan de inzet voor verbetering van de milieukwaliteit. Dit vraagt om acties, samenwerking en cross overs met andere sectoren buiten de natuurterreinen.

Hier ligt ook de zorg over de toenemende verschraving van het buitengebied voor.

Inwoners en natuurgroepen zetten zich meer en meer in voor hun eigen directe leefomgeving. De brede betrokkenheid bij onze campagne 'Heel Drenthe zoekt' is hiervan een voorbeeld. Dit biedt kansen voor nieuwe verbindingen tussen mens en natuur. In de komende jaren willen we deze beweging in het buitengebied versterken en uitbouwen. We zien daarbij kansen in het versterken en verbinden van bloemrijke bermen, soortenrijke slootkanten, kleine natuurgebieden buiten het Natuurnetwerk Drenthe en landschapselementen.

De Natuur en Milieufederatie Drenthe

- Draagt via het stimuleren van provinciale samenwerking bij aan realisatie van een robuust netwerk van Drentse natuurgebieden
- Maakt zich sterk voor verbetering van de omgevingskwaliteit en groei van de biodiversiteit buiten de natuurgebieden
- Stimuleert een provinciebreed netwerk van bewoners en beheerders die zich inzetten voor soortenrijke bermen, sloten, etc. door de hele provincie
- Bevordert in dit geheel de samenwerking met inwoners, natuurwerkgroepen, gemeenten, waterschappen, provincie, grondeigenaren.

Doelen 2020

- **De realisatie van het Natuurnetwerk Drenthe ligt op schema. Dat betekent voor 2020 dat we:**
 - *De realisatie van het Natuurnetwerk Drenthe samen met onze partners in beeld blijven brengen en bijdragen aan succesvolle uitvoering van de provinciale realisatiestrategie*
 - *Ons inzetten voor aanscherping van het beleid dat zorgt voor verbetering van de omgevingskwaliteit (stikstof, verdroging, waterkwaliteit).*
- **Drenthe kent een brede en levendige beweging van mensen/organisaties voor versterking van de natuur buiten het Nationale Natuur Netwerk. Dat betekent voor 2020 dat we:**
 - *Met diverse partners en inwonersgroepen een Drents netwerk van soortenrijke linten in het landschap willen gaan realiseren*
 - *Bevorderen dat het aantal ecologisch beheerde bermen, sloten en landschaps-elementen gaat toenemen*
 - *Stimuleren dat Drentse gemeenten natuurlijk groenbeheer meer gaan toepassen (bermen, plantsoenen, bedrijventerreinen).*
 - *De stand en ontwikkeling van de biodiversiteit in het Drentse buitengebied samen met Drentse inwoners in beeld brengen.*

5. Ontwikkeling van de organisatie

In het vorige hoofdstuk hebben we onze ambitie en strategie voor de komende jaren uiteengezet. In dit hoofdstuk schetsen we onze visie op de verdere ontwikkeling van onze organisatie.

Belangrijkste opgaven daarbij zijn:

- **Versterken en verbinden (nieuwe) netwerken**
- **Uitbouw van de samenwerking met bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties**
- **Focus, impact en resultaten**
- **Vergroten van onze bekendheid en zichtbaarheid**
- **Ontwikkelen van ondernemerschap en verbreding van onze financiële basis**
- **Vernieuwing en doorontwikkeling van de organisatie.**

Versterken en verbinden (nieuwe) netwerken

De verbinding met actieve, betrokken burgers, maatschappelijke initiatieven en plaatselijke organisaties is de basis en het primaire bestaansrecht van de Natuur en Milieufederatie Drenthe. De opkomst van de energieke samenleving biedt kansen waar we als organisatie op in moeten spelen. Het versterken van onze verbindende rol vraagt om doorgaande vernieuwing van aanpak en werkwijzen. We zullen actief en zichtbaar aanwezig moeten zijn in de (nieuwe) netwerken en onze service en dienstverlening moeten aanpassen om beter en sneller te kunnen inspelen op de vragen van mensen en organisaties. Dit geheel vraagt om een duidelijke profilering als aanjager, verbinder op het gebied van duurzaamheid. Daarbij hoort ook onze signaleringsfunctie. Dit geheel vraagt om verdere versterking van onze proces- en netwerkvaardigheden.

Als organisatie zijn we momenteel als voortouwnemer of deelnemer zeer actief in een groot aantal verschillende duurzaamheidsnetwerken. We willen het aantal deelnemers aan deze netwerken laten groeien en de netwerken onderling meer met elkaar gaan verbinden. Daarvoor introduceren we een laagdrempelig en open lidmaatschap dat we onder een nieuwe vlag zullen presenteren (De Drentse duurzaamheidsfabriek / powered by de Natuur en Milieufederatie Drenthe).

Uitbouw samenwerking met bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties

In de afgelopen jaren hebben we ingezet op het versterken van de samenwerking met het groene bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties. Voorbeelden daarvan zijn de samenwerking rond het Groen Manifest, Wij maken het Mooier en het Drents Energieloket. We streven met deze aanpak naar het aangaan van coalities met belangrijke partijen. Dit helpt ons om onze doelen te realiseren. We willen deze werkwijze voortzetten en uitbouwen. Dat betekent ook dat we nieuwe samenwerkingsvormen zullen blijven ontwikkelen.

Meer focus

Onze kracht is dat we inhoudelijk breed aanspreekbaar zijn en daardoor in staat zijn om integraal en gebiedsgericht te werken. Tegelijkertijd is brede aanspreekbaarheid een valkuil voor een kleine organisatie als de onze. De kans op versnippering van het werk is groot. Het is dus zaak steeds goed de focus te bepalen bij de keuze van de werkthema's en de bijbehorende strategie en activiteiten.

Deze beleidsvisie bevat een beperkt aantal sturende hoofdoelen die we jaarlijks vertalen in ons werkprogramma tot concrete projecten. Op basis van een jaarlijkse evaluatie en bijstelling gaan we deze focus de komende jaren verder aanscherpen.

Impact en resultaten

De samenleving vraagt om impact en meetbare resultaten. We werken op basis van een zakelijke aanpak, waarbij we onze inzet en resultaten zo meetbaar mogelijk maken. Dat betekent dat we onze projectmatige aanpak en werkwijzen voortzetten en doorontwikkelen en daarbij ook sturen op efficiëntie en effectiviteit. Verder zullen we projecten regelmatig evalueren en de kwaliteit en 'klant'-tevredenheid monitoren.

Vergroten van onze bekendheid en zichtbaarheid

Voor het verwezenlijken van de ambities in deze beleidsvisie moeten we zichtbaarder zijn in de Drentse samenleving. Dit betekent dat we als organisatie onze communicatiekracht moeten versterken en ons bereik, profilering en zichtbaarheid verder moeten vergroten. In ons werkplan gaan we daarvoor communicatiedoelen opnemen die zijn gerelateerd aan het totaal aan projecten en activiteiten.

Ondernemerschap en verbreding financiële basis

Financiering van onze activiteiten en projecten is een punt van aandacht in de komende jaren. De samenwerking met onze huidige financiers, zoals de provincie Drenthe en de Nationale PostcodeLoterij willen we voortzetten en versterken. Daarnaast werken we aan verdere verbreding en diversificatie van onze financiële basis. We onderzoeken daartoe mogelijkheden voor cofinanciering van projecten door bedrijven en ondersteuning uit diverse (Europese) fondsen.

Vanuit hetzelfde oogpunt gaan we ook meer uitvoeringsgericht projecten ontwikkelen, daar waar dit aansluit bij de realisering van onze doelen. Dat betekent dat we ons maatschappelijk ondernemerschap verder zullen ontwikkelen en dat ons jaarwerkplan ook financiële doelen zal bevatten. Daar waar in ons werk sprake is van beroepsprocedures financieren we dit uit onafhankelijke fondsen.

Vernieuwing en doorontwikkeling van de organisatie

Onze toekomstvisie vraagt dat we blijven investeren in verdere ontwikkeling van de medewerkers en zodoende als organisatie tijdig vernieuwen zodat we up to date blijven in een snel veranderende samenleving. Het beleid voor de organisatieontwikkeling vertalen we in actiepunten voor ons jaarlijkse werkplan en via resultaat- en ontwikkelingsafspraken met individuele medewerkers. Daarvoor stellen we jaarlijks ook een scholings- en ontwikkelingsbudget beschikbaar.

De basis van onze organisatie wordt gevormd door een compact kernteam. Dit team draagt integrale verantwoordelijkheid voor het werkprogramma. De teamleden vullen elkaar aan op vakinhoudelijke kennis en lobby-, proces- en netwerkvaardigheden. Medewerkers combineren grote betrokkenheid met het werk en de doelen met een zakelijke, kostenbewuste houding. Ze werken zelfstandig, kwaliteitsbewust en resultaatgericht. Dit wordt gestimuleerd en ondersteund door vertrouwend en coachend leiderschap.

Vernieuwing en ontwikkeling van de organisatie organiseren we ook door regelmatig friskijkers naar binnen te halen. Voor de uitvoering van projecten werken we met een flexibele schil van ZZP-ers en projectmedewerkers. Daarnaast ondersteunen we vrijwilligerswerk en bieden we ruimte voor werkervaringsplaatsen.

We organiseren daarnaast regelmatig werkplaatsen waarbij we relatieve buitenstaanders vragen hun visie op ons werk te geven. Verder geven we ruimte aan leer- werkplaatsen en helpen we opkomende jonge talenten op weg naar een baan.

We blijven daarnaast een actieve rol spelen in het landsbrede netwerk van natuur- en milieuorganisaties. Dit organiseren we via onze landelijke organisatie De Natuur en Milieufederaties. Via dit landelijke netwerk wisselen we ervaringen en projecten uit en organiseren we gezamenlijke acties en campagnes op thema's die landsbreed spelen.

Onze kernwaarden

De Natuur en Milieufederatie Drenthe en haar medewerkers werken vanuit de volgende kernwaarden. Ze vormen ons ethisch kompas. Ze geven ook aan welke cultuur we voor de organisatie nastreven.

Passie voor de groene zaak

We zijn bevolgen en gedreven en hebben een hartsverbinding met natuur, milieu en landschap. We staan voor onze idealen, kwaliteit en integriteit.

Drents

We zijn geworteld in de Drentse samenleving en aanwezig in relevante Drentse netwerken. We zetten ons in voor zaken die in onze provincie spelen en voor de directe leefomgeving van de inwoners van Drenthe.

Samenwerken en verbinden

Mensen staan aan de basis van ons werk. We verbinden en staan dichtbij de mensen en hun directe leefomgeving. We staan open voor anderen en hebben oog voor verschillende belangen. Samen geven we een duurzame samenleving vorm.

Ambitieuw, ondernemend en resultaatgericht

We zijn ambitieus en hebben een ondernemende houding. Op basis van daadkracht, invloed en kennis en netwerken werken we aan klinkende resultaten.

Vernieuwend en creatief

We gebruiken creatieve en inspirerende invalshoeken om onze doelen te bereiken: 'out of the box', verrassend en positief. Creativiteit staat ook voor flexibel en proactief.

Toekomstgericht

We werken vanuit visies voor de lange termijn, ook omdat we weten dat niet alle duurzaamheidsdoelen op korte termijn zijn te realiseren. Met deze visie inspireren we ook partners tot bijdragen aan een mooi en duurzaam Drenthe.